

Simultaan leesclubben: Das Magazin-Festival

FEMKE ESSINK

f.m.essink@uva.nl

In boekhandel Athenaeum aan het Spui staat een tafel met een chique rood kleedje erover. Twee microfoons, twee glazen, een kan water. Vijf rijen van vijf stoelen staan keurig in het gelid, ingeklemd tussen planken vol Franse literatuur. Alles – behalve misschien het flesje gin en borrelglaasje op het kastje naast de tafel – wijst erop: hier komt een schrijver spreken.

De aanplakbiljetten hingen al weken in de stad, op Facebook kwam het op gezette tijden voorbij, het gonsde onder vrienden en studenten, en op zaterdagavond 18 mei was het zover: het *Das Magazin*-Festival. Het concept is even eenvoudig als doeltreffend, maar je moet er maar opkomen: op 30 bijzondere plekken in Amsterdam tegelijkertijd een leesclub organiseren, waarbij 25 lezers, een gespreksleider en de auteur een avond lang in gesprek gaan over een roman.

Het festival is een initiatief van *Das Magazin*, een van de jongste literaire tijdschriften in Nederland. In het najaar van 2011 slaagden oprichters Toine Donk en Daniël van der Meer er in via crowdfunding een nulnummer uit te brengen. Het eerste reguliere nummer verscheen in de lente van 2012, en sinds juni is de zesde editie verkrijgbaar. Het tijdschrift heeft 1000 abonnees en een oplage van 3500. Volgens Van der Meer wordt het profiel van *Das Magazin* steeds minder Amsterdams: van de laatste 100 abonnees komen er tien uit Amsterdam, en het tijdschrift wordt inmiddels ingekocht door 65 Nederlandse en twintig Vlaamse boekhandels.

Maar wie iets over *Das Magazin* wil zeggen, kan zich – hoewel Van der Meer het tijdschrift ‘de basis’ noemt – niet beperken tot de papieren verschijningsvorm. In amper twee jaar is ‘DasMag’ uitgegroeid tot een succesvol literair platform: de redactie organiseert ook het immens populaire Literaturfest, een literaire talkshow in de Rode Hoed (die steevast tot het tweede balkon is gevuld) en de *Das Magazin*-Leesclub, die in één aantrekkelijk opzicht afwijkt van wat doorgaans onder een leesclub wordt verstaan: 25 deelnemers lezen de drukproef van een nog niet gepubliceerde roman, en bespreken hun bevindingen vervolgens in het bijzijn van de auteur. De *Das Magazin*-Leesclub doet het goed, zowel bij lezers als bij auteurs: lezers horen bij het selecte gezelschap dat een

roman als eerste onder ogen krijgt en auteurs horen hun werk beoordeeld worden nog vóór de literaire kritiek haar stem heeft laten horen.

Het idee om de *Das Magazin*-Leesclub eens grootser aan te pakken kwam van Donk: ‘Na vier reguliere leesclubs wilden we weer iets doen waarbij er meer op het spel stond.’ Zo ontstond het idee voor een festival met 30 gelijktijdige leesclubs. Een paar *facts & figures*: er deden 850 lezers mee – naar schatting van Van der Meer 550 vrouwen en 300 mannen; de 30 auteurs vormden samen een beredeneerde selectie uit jong & opkomend (Yannick Dangre, Daphne Huisden, Jamal Ouariachi) en auteurs van naam & faam (Herman Brusselmans, Connie Palmen, Tommy Wieringa); er waren 24 mannelijke en zes vrouwelijke schrijvers, van wie 25 Nederlanders, drie Vlamingen en twee Britten.

De keuze viel op het veelal bejubelde *Grip* van Stephan Enter. Een maand voor het festival viel het boek op de mat, samen met een hip linnen *Das Magazin*-tasje en een polsbandje voor de afterparty in de Melkweg. Twee weken van tevoren maakte de organisatie een Facebook-groep aan voor elke roman. Ondanks herhaaldelijke oproepen onze gedachten over het boek alvast te delen, bleef het in de *Grip*-groep angstvallig stil. Van der Meer beaamt dat de discussie vooraf niet in elke groep goed van de grond kwam, en ziet juist het offline karakter als een van de oorzaken van hun succes: ‘Mensen zijn dol op *niet*-online-dingen. Literaturfest begon bijvoorbeeld als podcast. Je hoefde er de deur niet voor uit, maar er waren maar 40 luisteraars. Toen we de drempel verhoogden door het naar de Rode Hoed te verplaatsen, kwam bijna het tienvoudige. Mensen zitten ook gewoon al te veel achter Facebook.’

Op zaterdagavond beginnen om kwart over acht de eerste deelnemers binnen te druppelen in Athenaeum. De gespreksleider staat te overleggen met Stephan Enter en een Athenaeum-medewerker: ze heeft instructies ontvangen van Van der Meer, waarin nadrukkelijk staat dat een informele sfeer belangrijk is en dat ze in de *kring* tegenover de auteur moet gaan zitten. ‘Ik heb aan veel leesclubs meegewerkt, maar nog nooit in een kring gezeten,’ zegt Enter. Hij sjouwt monter de tafel en microfoons naar beneden, terwijl de aanwezige lezers de stoelen in een cirkel zetten. Wanneer om negen uur elke stoel bezet is, gaat de leesclub van start. Uit het voorstelrondje blijkt dat de beweegredenen om deel te nemen divers zijn: een aantal vrouwen vormt samen al een leesclub, en wil de horizon verbreden. Anderen zijn ‘nieuwsgierig naar *Das Magazin*’, of wilden graag weer eens een roman lezen en vonden het festival een goede stok achter de deur. Als het uiteindelijk zijn beurt is, geeft Enter toe: ‘Ik heb bij een leesclub ook nog nooit een voorstelrondje gedaan.’ Om de informele sfeer te bespoedigen is het volgende onderdeel een quiz over de roman. Elk goed antwoord wordt beloond met een shotje gin, uit dat eerder op de avond nog zo detonerende flesje en borrelglaasje. Wanneer de inhoudelijke discussie begint, blijkt dat de drank niet nodig was geweest om de tongen los te krijgen: de lezers hebben meteen interpretaties te toetsen en vragen te stellen.

In aanloop naar het festival leken de auteurs bijna *celebrities*. Op de *DasMag*-website, waar het programma met professionele auteursfoto’s en wervende teksten werd aangekondigd, verschenen in hoog temp de meldingen dat auteurs ‘UITVERKOCHT!’ waren: in korte tijd kochten 850 mensen een ticket à 27,50 euro (voor het boek, de leesclub en het feest) om een schrijver te zien. Ook mochten festivalauteurs Karin

Amatmoekrim en Philip Huff bij wijze van aankondiging aanschuiven in *De Wereld Draait Door*, waar Adriaan van Dis – ook aanwezig op het festival – die avond tafelheer was.

Iets van deze sterrencultus is ook merkbaar tijdens de leesclub met Stephan Enter: hij is tegelijkertijd wel en niet onze gelijke. Wanneer het groepsgepraak laveert tussen het psychologiseren van personages en het bespreken van mogelijke motieven, luistert hij hoe lezers met elkaar in discussie gaan over zijn werk. Dan weer mengt hij zich open en hartelijk in het gesprek; soms om aan te vullen, soms om toe te lichten, maar óók om zijn lezers van een weerwoord te voorzien. En hoewel het met klem niet de bedoeling is de leesclub te laten verworden tot interview, blijkt de behoefte om de auteur vragen te stellen groot. Al ontbreekt het kathedraal en zitten we op gelijke hoogte in een kring, een middelpuntzoekende kracht buigt de aandacht steeds weer af naar de auteur.

Dat resulteert uiteindelijk in een geanimeerde avond: lezing, interview en boekbespreking in één. Nog niet iedereen heeft zijn favoriete passage kunnen toelichten wanneer de Athenaeum-medewerker de gespreksleider voor de derde keer op de schouder tikt: we moeten nu echt weg, voor het alarm over 15 minuten afgaat. Enter signeert snel wat boeken, terwijl mensen op weg naar de uitgang het voornemen uitspreken *Grip* nog eens te gaan lezen: de auteur heeft gaandeweg de avond een paar verborgen intertekstuele elementen verklapt, gewezen op een aantal door niemand opgemerkte structuuraspecten, en veel van zijn inhoudelijke keuzes van commentaar voorzien, die inderdaad tot herlezen uitnodigen.

Klokslag elf fietst de leesclub naar de Melkweg: daar zijn ook de andere lezers en andere auteurs. Op weg naar de bar hoor ik de ene auteur tegen de andere zeggen dat deze avond is zoals het Boekenbal zou moeten zijn.

Het succes van het *Das Magazin*-Festival blijft in de media ook niet onopgemerkt. Michel Krielaars schrijft een lovende column in *NRC Handelsblad*; *de Volkskrant* en *Het Parool* plaatsen een verslag, en een paar weken later verschijnt er een vier pagina's lang relaas van Henk van Straten in het *Volkskrant Magazine* met een gestileerde groepsfoto van alle auteurs – als waren ze beroemdheden.

‘Volgend jaar weer?’ vraag ik Van der Meer een paar weken later.

Volgend jaar weer.